

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

İKİNCİ BÖLÜM
KARAR

CEVDET YAVUZ BAŞVURUSU

Başvuru Numarası : 2020/28581
Karar Tarihi : 24/10/2024

Başkan : Basri BAĞCI
Üyeler : Engin YILDIRIM
Rıdvan GÜLEÇ
Kenan YAŞAR
Ömer ÇINAR

Raportör : Osman KODAL
Başvurucu : Cevdet YAVUZ
Vekili : Av. Mustafa ŞIVGIN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; kat mülkiyetinin sonlandırılarak müşterek mülkiyetin kurulması talebiyle açılan davada istinaf dilekçesinin tüm davalılara tebliği için gerekli gider avansının yatırılmadığı gerekçesiyle istinaf talebinin reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu ve diğer davalılar aleyhine tapu kaydında mevcut olan kat mülkiyetinin sonlandırılarak müşterek mülkiyetin kurulması için dava açılmış, Mahkeme davanın kabulüne karar vermiş, başvurucu anılan karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstinaf Mahkemesi; istinaf başvuru dilekçesinin sadece davacıya tebliğ edildiğini, diğer davalılara tebliğ edilmediğini, bu eksikliğin giderilmesi gerektiğini belirterek dosyayı mahkemesine iade etmiştir.

3. Mahkeme, başvurucunun istinaf başvuru dilekçesinin 64 kişi olan diğer davalılara tebliği için gerekli olan gider avansının yatırılması için başvurucuya 30/12/2019 tarihinde tebligat çıkartmış; başvurucu, gider avansını yatırmamıştır. Mahkeme, söz konusu tebligattan itibaren bir haftalık kesin süre içinde yatırılması gereken gider avansının yatırılmadığından başvurucunun istinaf talebinin reddine karar vermiştir. Anılan karara karşı başvurucu, istinaf kanun yoluna başvurmuş; İstinaf Mahkemesi gider avansının yatırılmasının zorunlu olduğunu belirterek istinaf başvurusunu kesin olarak reddetmiştir.

4. Nihai karar 31/7/2020 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş, başvurucu 18/8/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

II. İLGİLİ HUKUK

A. İlgili Mevzuat

5. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "*İstinaf dilekçesi*" kenar başlıklı 342. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"(1)İstinaf yoluna başvurma, dilekçeyle yapılır ve dilekçe, karşı tarafın sayısı kadar örnek eklenir."

6. 6100 sayılı Kanun'un "*İstinaf dilekçesine cevap*" kenar başlıklı 347. maddesi şöyledir:

"(1) İstinaf dilekçesi, kararı veren mahkemece karşı tarafa tebliğ olunur.

(2) Karşı taraf, tebliğden itibaren iki hafta içinde cevap dilekçesini kararı veren mahkemeye veya bu mahkemeye gönderilmek üzere başka bir yer mahkemesine verebilir.

(3) Kararı veren mahkeme, dilekçeler verildikten veya bunun için belli süreler geçtikten sonra, dosyayı dizi listesine bağlı olarak ilgili bölge adliye mahkemesine gönderir."

7. 6100 sayılı Kanun'un "*Katılma yolu ile başvurma*" kenar başlıklı 348. maddesi şöyledir:

" (1) İstinaf dilekçesi kendisine tebliğ edilen taraf, başvurma hakkı bulunmasa veya başvuru süresini geçirmiş olsa bile, vereceği cevap dilekçesi ile istinaf yoluna başvurabilir. İstinaf yoluna asıl başvuran taraf, buna karşı iki hafta içinde cevap verebilir.

(2) İstinaf yoluna başvuran, bu talebinden feragat eder veya talebi bölge adliye mahkemesi tarafından esasa girilmeden reddedilirse, katılma yolu ile başvuranın talebi de reddedilir."

8. 6100 sayılı Kanun'un "*Harç ve giderlerin yatırılması*" kenar başlıklı 344. maddesi şöyledir:

"İstinaf dilekçesi verilirken, istinaf kanun yoluna başvuru için gerekli harçlar ve tebliğ giderleri de dâhil olmak üzere tüm giderler ödenir. Bunların hiç ödenmediği veya eksik ödenmiş olduğu sonradan anlaşılırsa, kararı veren mahkeme tarafından verilecek bir haftalık kesin süre içinde tamamlanması, aksi hâlde başvurudan vazgeçmiş sayılacağı hususu başvurana yazılı olarak bildirilir. Verilen kesin süre içinde harç ve giderler tamamlanmadığı takdirde, mahkeme başvurunun yapılmamış sayılmasına karar verir. Bu karara karşı istinaf yoluna başvurulması hâlinde, 346 ncı maddenin ikinci fıkrası hükmü kıyas yoluyla uygulanır."

B. Yargıtay Kararı

9. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 4/12/2015 tarihli ve E.2014/6-324, K.2015/2787 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Dava, önalım hakkına dayalı tapu iptali ve tescil istemine ilişkindir.

...

Hukuk Genel Kurulunda yapılan görüşme sırasında, işin esasının incelenmesine geçilmeden önce, asli müdahiller vekilinin katılma yoluyla kararı temyiz etmesinin mümkün olup olmadığı; burada varılacak sonuca göre asli müdahiller vekilinin temyiz isteminin süresinde olup olmadığı hususları ön sorun olarak ele alınmıştır.

Hemen belirtmek gerekir ki, 6217 sayılı Kanun'un 30. maddesi ile 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na eklenen 'Geçici madde 3' atfıyla uygulanmakta olan 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu(HUMK)'nın 433/II-2. maddesi uyarınca karşı (aleyhine temyiz olunan) taraf (cevap veren), hükmü süresinde temyiz etmemiş olsa bile, (temyiz dilekçesinin kendisine tebliğinden itibaren) on gün içinde vereceği cevap dilekçesinde, hükme ilişkin itirazlarını bildirerek temyiz isteğinde de bulunabilir; yani hükmü temyiz edebilir (m. 433, II c. 2). Buna katılma yolu ile temyiz denir. Buna göre, anılan Kanunun 433/II-2. maddesinde bahsedilen 'karşı taraf' kavramının kapsamına, davacının temyiz isteminde bulunması halinde 'davalı'; davalının temyiz isteminde bulunması halinde ise, "davacı"nın gireceğinden kuşku duymamak gerekir.

Öte yandan mülga 1086 sayılı HUMK'nun 432. maddesinin 1. fıkrası gereğince Asliye Hukuk Mahkemesince verilecek kararların temyiz süresi tebliğ tarihinden itibaren 15 gündür.

Somut olayda, yerel mahkeme direnme kararı asli müdahiller vekiline 16.01.2014 tarihinde tebliğ edilmiş olup; yasal 15 günlük süre 31.01.2014 günü sona ermiştir. Daha sonra davacı vekilince temyiz isteminde bulunulması üzerine müdahiller vekilince 06.02.2014 tarihinde katılma yoluyla temyiz istemli dilekçe ibraz edilmiştir. Bu durumda, kendisi de davacı yanında asli müdahil olarak davaya katılan müdahillerin HMUK 433/II-2 de belirtilen "karşı taraf" kavramı kapsamında olması mümkün değildir.

..."

III. DEĞERLENDİRME

A. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

10. Başvurucu; istinaf başvuru dilekçesinin sadece davanın karşı tarafına tebliğ edilmesi gerektiğini, kendisiyle aynı tarafta yer alan, diğer bir deyişle kendisiyle davalı konumunda olan altmış dört kişiye istinaf başvuru dilekçesinin tebliğinin 6100 sayılı Kanun kapsamında zorunlu olmadığını, bu şekilde zorunlu olmayan bir işlem için kendisinden gider avansı talep edilmesinin ve bu gider avansının yatırılmadığı gerekçesiyle istinaf başvurusunun reddine karar verilmesinin adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

11. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun şikâyetinin özü 6100 sayılı Kanun hükümlerinin hatalı uygulanması neticesinde istinaf başvurusunun esastan incelenmeyerek usulden reddedilmesine, bu bağlamda uyumsuzluğun esasının İstinaf Mahkemesi tarafından incelenmemesine yönelik olduğundan başvuru, adil yargılanma hakkının güvenceleri arasında yer alan mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmiştir.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur (*Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti.*, B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

14. Mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara (kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama) uygun olmadığı takdirde Anayasa'nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir.

15. Hak ve özgürlüklerin, bunlara yapılacak müdahalelerin ve sınırlandırmaların kanunla düzenlenmesi bu haklara ve özgürlüklere keyfî müdahaleyi engelleyen, hukuk güvenliğini sağlayan demokratik hukuk devletinin en önemli unsurlarından biridir (*Tahsin Erdoğan*, B. No: 2012/1246, 6/2/2014, § 60). Müdahalenin kanuna dayalı olması öncelikle şekli manada bir kanunun varlığını zorunlu kılar. Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından çıkarılan şekli anlamda bir kanun hükmünün bulunmaması hakka yapılan müdahaleyi anayasal temelden yoksun bırakır (*Ali Hıdır Akyol ve diğerleri* [GK], B. No: 2015/17510, 18/10/2017, § 56).

16. Kanunun varlığı kadar kanun metninin ve uygulamasının da bireylerin davranışlarının sonucunu öngörebileceği kadar hukuki belirlilik taşıması gerekir (*Necmiye Çiftçi ve diğerleri*, B. No: 2013/1301, 30/12/2014, § 55). Müdahalenin kanuna dayalı olması, iç hukukta müdahaleye ilişkin yeterince ulaşılabilir ve öngörülebilir kuralların bulunmasını gerektirmektedir (*Türkiye İş Bankası A.Ş.* [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44). Kanunilik unsuru yönünden değerlendirme yapılırken yargı mercilerince müdahaleye imkân tanıyan kanun hükümlerinin yorumu ve bu hükümlerin olaya uygulanması bariz takdir hatası ya da açık keyfilik içermediği sürece bu alanda bir inceleme yapılması bireysel başvurunun amacıyla bağdaşmaz. Ancak yargı mercilerinin müdahaleye imkân tanıyan kanun hükmünü açık bir biçimde hatalı yorumladıklarının ve uyguladıklarının tespiti hâlinde müdahalenin kanunilik temelinden yoksun olduğu sonucuna ulaşılabilir (*Ramazan Atay*, B. No: 2017/26048, 29/1/2020, § 29).

17. Somut olayda başvuru, davalı konumunda olup Mahkemenin davanın kabulüne ilişkin verdiği karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuş; istinaf başvuru dilekçesi davacı tarafa tebliğ edilmiş, diğer davalılara tebliğ edilmemiştir. İstinaf Mahkemesi, başvurunun istinaf başvuru dilekçesinin başvuru davalı dışında diğer davalılara da tebliğ edilmesi gerektiğini belirterek dosyayı iade etmiş; Mahkeme de başvurunun tebliğ masraflarına ilişkin gider avansını yatırmadığı gerekçesiyle başvurunun istinaf talebini reddetmiştir. İstinaf Mahkemesi de başvurunun Mahkemenin bu kararına yönelik istinaf talebini kesin olarak reddetmiştir.

18. 6100 sayılı Kanun'un 347. maddesinde istinaf dilekçesinin tebliğ edileceği tarafın "*karşı taraf*" olduğu açıkça belirtilmiştir. Dolayısıyla davacı tarafın istinaf dilekçesi vermesi hâlinde bu dilekçe davalı tarafa, davalı tarafın istinaf dilekçesi vermesi hâlinde bu dilekçe davacı tarafa tebliğ edilecektir. Silahların eşitliği ilkesinin gereği olarak istinaf dilekçesi kendisine tebliğ edilen taraf bu dilekçeye karşı savunmada bulunabileceği gibi 6100 sayılı Kanun'un 348. maddesi kapsamında katılma yoluyla istinaf talebinde de bulunabilecektir. Nitekim Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun görüşü de bu doğrultudadır (bkz. § 6).

19. Yukarıda yer verilen tespitler ışığında başvuruya konu olay değerlendirildiğinde başvurunun istinaf başvuru dilekçesi davacı tarafa tebliğ edilmiş, kendisiyle aynı tarafta (davalı) olan altmış dört kişiye tebliğ edilmemiştir. 6100 sayılı Kanun'un 347. maddesine göre başvurunun verdiği istinaf başvuru dilekçesinin aynı tarafta olan diğer davalılara tebliğ edilme zorunluluğu bulunmamaktadır. Bu itibarla başvurunun istinaf talebinin, istinaf dilekçesinin diğer davalılara tebliği için gerekli olan gider avansının yatırılmadığı gerekçesi ile reddedilmesine ilişkin uygulamanın anayasal anlamda kanunilik ölçütü bakımından öngörülemez nitelikte bir yoruma dayandığı, bu itibarla müdahalenin kanuni dayanağının bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

20. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

21. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesinden şikâyet etmektedir.

22. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan *Veysi Ado* ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

23. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının *başvuru yollarının tüketilmemesi* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

IV. GİDERİM

24. Başvurucu; ihlalin tespiti ile yeniden yargılama yapılmasına, yeniden yargılama yapılmasına karar verilmediği takdirde ise 600.000 TL tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

25. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (*Mehmet Doğan* [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; *Aliğül Alkaya ve diğerleri* (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; *Kadri Enis Berberoğlu* (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *başvuru yollarının tüketilmemesi* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 35. Hukuk Dairesine (E.2020/989, K.2020/855) GÖNDERİLMESİNE,

D. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 24/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.